

Uloga roda u japanskom jeziku

Barić, Nikola

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:013836>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA AZIJSKE STUDIJE

NIKOLA BARIĆ

Uloga roda u japanskom jeziku

Završni rad

Pula, 2020.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA AZIJSKE STUDIJE

NIKOLA BARIĆ

Uloga roda u japanskom jeziku

Završni rad

JMBAG: 0303070048

Studijski smjer: Japanski jezik i kultura i Povijest

Predmet: Japanski jezik 6

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: filologija

Znanstvena grana: japanologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Irena Srdanović

Pula, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Nikola Barić, kandidat za prvostupnika Japanskog jezika i kulture i Povijesti, ovime izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da nije prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Nikola Barić

U Puli, 29. rujna, 2020. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Nikola Barić , dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Uloga roda u japanskom jeziku koristi na način da gore navedeno autorsko djelo kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 29. rujna, 2020. godine

Potpis

Nikola Barić

SADRŽAJ

Uvod.....	1
-----------	---

1. Rod u gramatici – usporedba s ostalim svjetskim jezicima	2
1.1. Usporedba japanskog i jezika bez gramatičke rodne varijacije	2
1.2. Usporedba japanskog i jezika s gramatičkom rodnom varijacijom.....	3
2. Rod u pisanom japanskom.....	4
2.1. Rod u japanskom pismu- kanji	6
3. Rod u japanskom rječniku	8
4. Rod u govornom japanskom	9
5. Zbilja naspram teorije.....	14
5.1. Čestice na kraju rečenice – primjer gospođe E. i crtanog lika Enya	15
5.2. Karakteristike muškog govora kod žena – slučaj Naomi.....	17
13. Zaključak	18
LITERATURA	19
14. Sažetak.....	20
15. Summary	30

Uvod

Moglo bi se reći da je znanstveno proučavanje jezika u nekim slučajevima ravno pokušaju otključavanja tajne vlastitoga postojanja.

Govorimo svoj materinji jezik s istom lakoćom kojom dišemo. Oblikovanje našeg vlastitog jezika i izričaja započinje u istom trenutku kada po prvi puta upotrijebimo vlastita pluća, a možda i ranije. No ipak, taj ključni alat komunikacije je u jednom pogledu isti kao i biće koje ga je stvorilo. Promjenjiv je. Tu osobinu jezika po prvi puta iskusimo u igri s prijateljem iz drugog grada, na putovanju u stranim krajevima ili pak kada pitamo roditelje za tumačenje čudne riječi s televizije te shvatimo da zapravo ni mama ni tata nemaju pojma. Specifičan primjer, no poanta je jasna. Naš jezik je kao i mi, određen okolinom i tijekom našeg života.

Jedan od najočitijih primjera utjecaja okoline na jezik jesu varijacije prema rodu. Svi lingvisti i psiholozi koji proučavaju ovu tematiku slažu se u mišljenju da rod igra neizostavnu ulogu u svakom svjetskom jeziku.¹ Ipak, postoji određeni broj jezika u kojima rod igra manju ulogu nego u većini slučajeva. U ovu grupu jezika možemo uvrstiti neke afričke jezike poput svahili i yoruba, ugro-finsku skupinu, nekoliko indo-europskih, austronezijskih i nekolicinu drugih jezika. Po ulozu roda s gramatičkog gledišta ovdje možemo smjestiti i japanski jezik u kojem ne nailazimo na deklinacije i promjenjivost imenica, zamjenica, pridjeva i brojeva prema padežu i rodu, kao ni na konjugaciju glagola prema tim gramatičkim kategorijama. S druge strane, ukorijenjene razlike u samom govoru, izražaju i biranju rječnika nam ne dozvoljavaju takvu grupaciju. Također ne smijemo zaboraviti na razlike u pismu kanji oko kojega postoje mnogi prigovori o ukorijenjenom seksizmu i diskriminaciji.²

Ovaj rad će se fokusirati na rodne varijacije u japanskom jeziku, s dubljom analizom konkretnih izraza, čestica i vokabulara. Nadalje, fokus će biti i na pismu kanji pomoću analize potencijalnih problematičnih i diskriminatornih primjera. Cilj ovog rada jest naglasiti problematiku znanstvenog istraživanja rodnih varijacija u jeziku koristeći primjer japanskog i predložiti određene alternativne načine istraživanja ove tematike. Za pripremu ovog rada korištena je i kritički analizirana prikladna literatura te vlastite bilješke zamijećenih specifičnih izraza i riječi tokom autorovog jednogodišnjeg boravka u Japanu i svakidašnjim susretanjem s japanskim jezikom.

¹ Stahlberg, Braun, Irmen, Sczesny, "Social Communication", 163.-187.

² Knight, "A woman's lowly place in Japan, mirrored in its language"

1. Rod u gramatici – usporedba s ostalim svjetskim jezicima

Određeni broj lingvisti današnjice smatra da jezici s gramatički izraženim rodnim varijacijama pokazuju veću tendenciju za seksizam od onih u kojima rod igra manju ulogu. Nakon mnogobrojnih provedenih studija, osnovni stav većine politički progresivnih lingvisti jest da razdvajanje imenica po rodu dovodi do različitih i iskrivljenih tumačenja rodnih uloga u društvu.³ Tako su se jezici bez rodne varijacije u gramatici poput finskog, turskog, bantu i jezici s djelomičnom (imenice nemaju rod) rodnom varijacijom poput engleskog našli na jednoj strani, a jezici s gramatičkom rodnom varijacijom među koje spada većina germanskih, romanskih, slavenskih te nekolicina drugih, na suprotnoj strani. Neke studije tvrde da su dokazale povećanu prisutnost seksizma i diskriminacije u potonjoj skupini jezika, jedna od kojih je Wasserman/Weseley studija u kojoj se tvrde ispostavilo da studenti pokazuju više seksističkih tendencija ako čitaju tekst na jeziku s gramatičkom rodnom varijacijom (španjolski i francuski).⁴ Studentima je dan tekst na različitim jezicima, te su im zatim postavljena pitanja o pročitanom. Ispostavilo se da su studenti koji su čitali na jezicima s izraženom rodnom varijacijom pokazali više seksističkih tendencija u njihovim odgovorima. Da bi bilo još značajnije, takve tendencije su pokazali poglavito muški studenti prema ženama.

Premda nema gramatički rod, rodne razlike unutar japanskog jezika su uvelike prisutne. Osim semantičkog značenja (majka, sestra), takva varijacija posebno dolazi do izražaja u neslužbenom govornom jeziku dok su u službenom i znanstvenom pisanom, ali i uljudnim govornim konstrukcijama, takve razlike svedene na minimum.

U idućem djelu bit će obrađene različitosti i sličnosti između rodne varijacije unutar japanskog, kao i nekolicine drugih jezika sličnih i različitih varijacija.

1.1. Usporedba japanskog i jezika bez gramatičke rodne varijacije

Prije svega, trebamo grupirati i razlikovati jezike bez gramatičke rodne varijacije. Jezici bez rodne varijacije (*genderless languages*) su jezici koji nemaju nikakvu rodnu

³ Prewitt-Freilino, Caswell, Laakso, "The Gendering of Language"

⁴ Wasserman, Weseley, "¿Qué? quoi? Do languages with grammatical gender promote sexist attitudes?"

varijaciju među imenicama i zamjenicama. U ovu skupinu spadaju uralski (ugro-finski, mari, saami itd.), turkijski, sinitski (kineski), perzijski i bantu (svahili) jezici.⁵ Jezici s djelomičnom rodnom varijacijom (*natural gender languages*) razlikuju zamjenice po rodu. S druge strane, imenice, glagoli, pridjevi i brojevi nemaju rod. U tu skupinu među ostalima spadaju engleski i nordijski jezici (norveški, švedski, danski i islandski). Pošto japanski jezik nema svoju utvrđenu jezikoslovnu skupinu zbog nejasne povijesti nastanka i mnogobrojnih nedokazanih teorija, tretirat ćemo ga kao zasebnog i usporediti s gore spomenutim skupinama. Također ćemo vidjeti i zašto je japanski teško sa sigurnošću smjestiti u jednu od navedenih skupina rodnih varijacija.

Japanski i jezici bez rodne varijacije su po mnogočemu slični, ali neke važne različitosti ipak postoje. Sličnosti primjećujemo u nedostatku rodne varijacije unutar imenica, glagola, pridjeva i brojeva. Zajedničku osobinu također uočavamo u učestalosti nepromjenjivosti završetka imenice s obzirom na zanimanje osobe koju ta imenica predstavlja. Drugim riječima, u japanskom i jezicima bez rodne varijacije dovoljan je kontekst za razumijevanje roda u pitanju. Kao primjere uzmimo finsku riječ *lakimies* koja može predstavljati odvjetnika i odvjetnicu te japanski ekvivalent *bengoshi*. U japanskom jeziku doduše postoje imenice koje predstavljaju određeni rod no one su rijetke (npr. *joyuu*, *haiyuu*; *glumica*, *glumac*). Treba ipak napomenuti kako se, kada je to apsolutno potrebno, ispred imenica koje tradicionalno nemaju rodnu diferencijaciju mogu stavljati određeni indeksi roda, primjerice *onna* i *josei* u slučaju ženskih osoba. Zamjenice u nekoliko slučajeva mogu predstavljati oba spola (*karera* u japanskom može predstavljati mušku i žensku osobnu zamjenicu u 3. licu množine – oni ili one), no osobne zamjenice ipak pretežito funkcioniraju kao rodno promjenjive. Potonja činjenica ih razlikuje od jezika bez rodne varijacije.

S druge strane, promjenjivost osobnih zamjenica je zajedničko obilježje japanskog i jezika djelomične rodne varijacije. Prevedu li se japanski *kanojo* i *kare* engleski (djelomična varijacija), dobijemo osobne zamjenice *her* i *him*. U finskom jeziku (bez rodne varijacije) primjerice, obje navedene zamjenice predstavlja riječ *hän*. Međutim, dok engleski razlikuje subjektne *I/he/she/we/they*, objektne *me/him/her/them/us* i posvojne zamjenice *my/his/her/their/our* (+ *your*), u japanskom jeziku takvih distinkcija nema. Umjesto promjene unutar same riječi, u japanskom se koriste čestice poput *wo*,

⁵ Prewitt-Freilino, ibid

no, ni da bi se naglasila veza između nedeklinirane osobne zamjenice ili imena i subjekta ili objekta.

1.2. Usporedba japanskog i jezika s gramatički rodnom varijacijom

Kao što je već spomenuto, japanski jezik se u potpunosti razlikuje od jezika s gramatički rodnim varijacijama po tome što nema gramatički rod, deklinacije i konjugaciju prema rodu. Premda možemo povezati čestice poput *wo* s akuzativom, *wa* i *ga* s nominativom, *ni* s lokativom i dativom itd., sličnosti u vezi rodne varijacije jednostavno ne postoje. Ako idemo korak dalje, zamjećujemo da u japanskome ne postoje ni specifični završetci imenica koji predstavljaju osobu određenog spola. U ovom pogledu se razlikuje od jezika s gramatički rodnim varijacijama, ali i od većine jezika s djelomičnom rodnom varijacijom. Usporedbe radi spomenut ću *-ess* (*stewardess; stjuardesa, upraviteljica, actress; glumica*) kao jedan od najzastupljenijih završetaka za ženski rod u engleskom, *-er* (*der Ritter; vitez, der Bauer; seljak*) kao najčešći za muški rod u njemačkom i *-a* (*kuharica, principessa; princeza*) kao najčešći završetak za ženski rod u jezicima slavenske skupine te španjolskom i talijanskom (francuski jedini u romanskoj skupini sa specifičnim završetkom *-e*).

Ako u obzir uzmemo samo gramatičku promjenjivost riječi, japanski se uistinu može smatrati skoro pa savršeno prikladnim za pripadanje skupini jezika bez gramatičkog roda. No, kada se navedenoj nekolicini sličnosti s ostalim skupinama pridruže karakteristike govornog jezika poput muških i ženskih izraza, specifične čestice na kraju rečenica, intonacija, pismo kanji i učestalost korištenja vrlo uljudnog govora, neizbježan je zaključak da rod u japanskom jeziku ipak igra mnogo veću ulogu nego što bi se to dalo naslutiti iz same promjenjivosti riječi. Ove karakteristike će biti obrađene u jednom od idućih poglavlja.

2. Rod u pisanom japanskom

Znanstveno je dokazano da su za razumijevanje pisanog i govornog jezika odgovorni različiti centri u ljudskom mozgu. U jednom eksperimentu, ispitaniku kojemu je nakon operacije vađenja tumora uklonjen mali dio lijeve strane mozga dani su oralni i pisani

testovi razumijevanja.⁶ Utvrđeno je da ispitanik ima poteškoća s razumijevanjem pisanog unatoč vrlo dobrom razumijevanju oralnog ispita.

Polazeći od načina na koji jezik učimo kao djeca, proces učenja pisanog i govornog jezika uistinu jest drugačiji. Da bi se smatrali pismenima treba nam puno više vremena i učitelj koji će nam protumačiti pismo. Jedini način kako se može „zavarati“ ovo pravilo jest ako dijete učestalo čita skriptu govora koji u isto vrijeme sluša (TV, kompjuter). S druge strane, sposobnost govora materinjeg jezika nam dolazi pasivno i skoro pa spontano.

No, čak i kada naučimo čitati slova, kad-tad nailazimo na posebne karakteristike pisanog jezika, pogotovo kada je u pitanju službeni i znanstveni izričaj. Ako zanemarimo moderna dopisivanja putem društvenih mreža u kojima je pisani tekst praktički jednak govoru, univerzalne karakteristike svih pisanih jezika moderne civilizacije su: *minimalna upotreba osobnih zamjenica, razrađena struktura rečenice, dublji vokabular, formalnost i preciznost.*⁷

Ranije je spomenuto da u japanskom postoje rodne varijacije u obliku specifičnih čestica, intonacije, pisma kanji i učestalosti korištenja vrlo uljudnog govora. U pisanom japanskom s druge strane, od navedenih pojava susrećemo jedino kanji. Čestice na kraju rečenice čija uporaba uvelike ovisi o rodu govornika spadaju u osobni izričaj koji je neprikladan za službeni japanski izričaj koji je ujedno i izričaj pisanog jezika. Intonaciju naravno čujemo jedino u govoru, a uljudni govor je, izuzevši doslovna citiranja, pisma i dopisivanje, također neuobičajen u pisanom jeziku. U rijetkim slučajevima kada je osobnu zamjenicu potrebno napisati, koriste se neutralne verzije poput *watashi*.

Ipak, japanski pisani jezik nije u potpunosti bez prisutnosti roda. Pisci novela, poglavito moderni, imaju tendenciju referirati se na svoje likove s *kare/kanojo*. Obana⁸ u svom radu navodi kako, nasuprot povjesničarskih autora koji imaju hladniji izričaj, japanski pisci novela često koriste *kare/kanojo* kao osobne zamjenice kada spominju svoje likove. No, iako se u pravilu mogu prevesti kao osobne zamjenice trećeg lica u jedini *on/ona*, ove dvije riječi su zapravo imenice. Obana također navodi porijeklo obje riječi i utvrđuje kako je prvotno u starom japanskom postojala jedino riječ *kare/ka* koja

⁶ Tsapkini, Rapp, "The orthography-specific functions of the left fusiform gyrus"

⁷ Nishimaki, Kenta, "Characteristics of Spoken and Written Communication in the Opening and Closing Sections of Instant Messaging"

⁸ Obana, "The use of *kare/kanojo* in Japanese society today"

je predstavljala osobu bilo kojeg roda ili točnije, poziciju osobe u pitanju. Kasnije, *ka* je spojen s *onna* te tako nastaje *kanojo*. Tendencija da obje riječi igraju ulogu osobnih zamjenica najvjerojatnije ima ishodište u utjecaju zapadnjačkih jezika koji su od velike povijesne važnosti za Japan i stoga su zahtijevali što točniji prijevod u komunikaciji. Zanimljivo je također uočiti činjenicu da se danas *kare* u japanskom povezuje isključivo s muškim rodom, što je zapravo još jedna potvrda sekundarne uloge žene u jeziku.

Nadalje, rod može biti prisutan i u medijskim marketinškim natpisima koji su ciljano napisani za određeni rod. Inoue⁹ u svom istraživanju navodi učestalu upotrebu ženske čestice *wa* u novinskim člancima koji se tiču ženske zbilje. Ovdje rodno specifične čestice (o kojima će kasnije biti više govora) mogu služiti kao alat lakšeg poistovjećivanja, a time i prodiranja poruke do ciljane rodne skupine.

Razlika između rodova se također može vidjeti i u samoj zastupljenosti akademskih članaka, gdje možemo primijetiti mnogo manji broj ženskih autora.¹⁰ Ovo je dakako rezultat manjka odabira znanstvenih karijera kod žena koje su ipak češće kod kuće brinući o svojoj obitelji. Mnoge obeshrabrene žene se također užasavaju bilokakvog oblika pokušaja isticanja vlastitog mišljenja, oduzimajući si priliku za kreativni rast i napredak. Standardna boljka svih konzervativnijih zemalja, pa tako i Japana

Kolokvijalni pisani japanski jezik koji se koristi na mnogobrojnim društvenim mrežama i privatnim dopisivanjima je u pretežnoj većini slučajeva jednak govornom. Isto vrijedi i za pisma, koja su zajedno s poviše navedenim oblikom komuniciranja mnogo direktniji oblik pisanog jezika od znanstvenog pa imaju mnogo sličnosti s govorom.

2.1. Rod u japanskom pismu kanji

Kanji, jedan od tri sustava pisma u japanskom jeziku uz hiraganu i katakanu, stigao je u Japan zajedno sa svim ostalim utjecajima Kine tokom prvog tisućljeća poslije Krista. Početak raširene uporabe datira se u 7. stoljeću. Iako tada služi samo za lakše čitanje japanskih glasova, s vremenom im funkcija postaje istovjetna onoj u kineskom. Osim

⁹ Inoue, "Speech without a speaking body: "Japanese women's language" in translation"

¹⁰ Vanbaelen, "Gender Roles and Politeness Evidence from Japanese Society"

kanji pisma, u tom periodu preuzete su i mnoge kineske karakteristike političkog sustava, arhitektura, budizam i konfucijanizam koji igra veliku ulogu u konzervativnoj struji svijesti prosječnog Japanca.

Kanji je logografsko pismo¹¹ što znači da svaki znak osim čitanja ima i svoje zasebno značenje. Nadalje, većina znakova je sastavljena od radikala, dijelova koji i sami mogu biti jedan kanji znak kada stoje samostalno. Dinamika tih radikala daje značenje cjelokupnom znaku. Ova interakcija je stoga iznimno bitna za proučavanje veze između znakova i rodne dinamike unutar japanskog jezika. Radi lakšeg razumijevanja, nabrojat ću i analizirati određeni broj meni zanimljivih primjera. Kako bi bilo preglednije, izostavit ću čitanja i usredotočiti se na značenje svakog navedenog znaka. Nakon toga, značenje znaka će biti uspoređeno s interakcijom radikala koji ga tvore što će dovesti do jedne ili više teorija o nastanku istog.

安 – često korišten kanji značenja opušteno, jeftino, sigurno. Radikal 宀 predstavlja krov dok radikal 女 predstavlja ženu. Cjelokupan kanji se može protumačiti kao žena pod krovom. Usporedbom značenja i tumačenja znaka, nameću se dvije mogućnosti. Promatramo li ga sa stajališta žene, krov nad glavom može predstavljati osjećaj sigurnosti i opuštenosti. Sa stajališta muškarca, moguće je da pomisao na ženu kod kuće izaziva spomenute osjećaje.

嫉 – kanji koji se koristi jedino u glagolu značenja zavidjeti, biti ljubomoran. Kako radikali predstavljaju ženu i bolest, dolazi se do zaključka da je ljubomora bolest žene ili ženska bolest.

姦 – značenja nestašluk, silovanje, bučno. Ovaj kanji je vrlo zanimljiv zbog poprilično različitih značenja, no posljednje je zasigurno najkontroverznije. Povežemo li tri radikala značenja žena sa značenjem bučno, lako se da zaključiti da barem jedan od otaca kanji pisma nije imao najprogresivniji pogled na žene. Bitno je napomenuti da kinesko značenje također nema pozitivnu konotaciju (podmuklo, seksualni zločin). No u kineskom slučaju, postoji mogućnost da se podmuklo odnosi na drugi navedeni prijevod. Jednostavnim pretraživanjem kineskog rječnika postaje jasno da japansko značenje bučno nije postojalo prije uvoza u Japan. Još jedna zanimljivost vezana uz

¹¹ Taylor, Taylor, "Writing and literacy in Chinese, Korean, and Japanese", 305.

ovaj kanji jest pogrdno pisanje riječi *kankoku* (Južna Koreja) – 姦国 što se ugrubo može prevesti kao bučna zemlja ili ako se držimo kineskog značenja, zemlja zla.

奴 – često korišteni kanji, jedno od značenja sluga, rob.

𡇗 – danas rijetko korišten, značenje zadirivati, ismijavati. Znak se sastoji od dva radikala značenja muškarac i jednog značenja žena. Pozicioniranje radikala žene između dva radikala muškarca posebno je kontroverzno u riječi *naburigoroshi* (𡇗り殺し) koje se doslovno prevodi kao mučenje do smrti. Na pitanje zašto je izraz s ovim kanji znakom odabran za navedeno značenje vrlo vjerojatno nikada neće biti sa sigurnošću odgovoreno, no osjećaj neprimjerenosti je neizbježan.

3. Rod u japanskom rječniku

U ovom dijelu ću prezentirati kratku tablicu s usporedbom određenog broja relevantnih riječi koji su obično vezani uz jedan od spolova. Nakon toga, primjeri koji zbog kompliciranije naravi zahtijevaju posebnu pažnju biti će izdvojeni i detaljnije analizirani.

1. Usporedba riječi u sličnom kontekstu

Ženski kontekst	Muški kontekst
家内* <i>kanai</i> <u>žena, supruga</u> kanji: kuća, dom, obitelj + unutar	主人* <i>shujin</i> <u>muž, suprug</u> kanji: glavno, gospodar + osoba
女以下* <i>onna ika</i> <u>niže od žene</u> kanji: žena + ispod, niže	男勝り* <i>otoko masari</i> <u>jaka žena</u> kanji: muškarac + biti bolje, nadmašiti
	痴漢* <i>chikan</i> <u>seksualni predator</u> kanji: budalast, blesav + muškarac
未亡人 <i>mibojin</i> <u>udovica</u> kanji: ne još + preminula + osoba	

鬼嫁 ¹² oniyome <u>dominantna supruga</u>	亭主関白 <i>teishukanpaku</i>
kanji: demon, ogr + mlada, žena	<u>dominantan suprug</u>
	kanji: muž (亭主) + glavni savjetnik cara (関白)

*家内 *kanai* – žena, suprug i 主人 *shujin* – muž, suprug. Unatoč navedenom prijevodu, koji je takav zbog prilagodbe jeziku prijevoda, dinamika između ova, još uvijek poprilično učestalo korištena izraza, na jedan sasvim banalan način pokazuje odnos muškarac – žena u Japanu. Naime, ako bi se doslovno preveli, prvi izraz *kanai* bi bio najbliže prijevodu unutar kuće, dok bi drugi *shujin* bio glavna osoba, gospodar. Pretpostavke žene kao domaćice i muškarca kao glave kuće i dominantnog lika same po sebi zasigurno nisu neobične niti strane tradicionalno patrijarhalnim društvima diljem svijeta, jedno od kojih je i Japan. Ono što plijeni pozornost više od toga jest izostavljanje elementa osobe u riječi *kanai*. Dok *shujin* sadrži navedeni element vidljiv iz drugog kanji znaka 人, doslovnim prevođenjem riječi *kanai*, moglo bi se reći da postoji dojam objekta, a ne živog bića. *Kanai* se tako slobodno može prevesti kao mjesni prilog ili pridjev u složenici te se kao takav i koristi u nekoliko slučajeva (家内制 – kućna industrija).

*Izraz 男勝り *otokomasari* odnosi se na ženu koja je vješta ili uspješna u određenom polju. S druge strane, 女以下 *onna ika* se koristi u negativnom kontekstu. Još jedan obrazac dinamike: muškarac = pozitivno, dominantno; žena = negativno, nisko.

*痴漢 *chikan* poglavito se odnosi na muškarce koji seksualno maltretiraju žene u tijesnim vlakovima. Doslovan prijevod ovog izraza je budalasti/blesavi muškarac. Nemoguće je ne pomisliti da je ovo poprilično olakotan naziv za seksualnog predatora.

¹² Kamoza, "Sexist language in Japanese tradition and recent trends"

4. Rod u govornom japanskom

Kako se moglo vidjeti iz prijašnjih poglavlja, faktor roda je prisutan u japanskom pismenom jeziku. Osim samog rječnika, tu je kanji i specifičan slučaj s imenicama *kanojo/kare* koje se mogu ponašati kao i osobne zamjenice.

No, kao i u svakom drugom jeziku, mnoge karakteristike jezika vidljive su ponajprije u njegovom govornom obliku. Usporedi li se s pisanim, govorni jezik u sebi, zbog većeg intenziteta i manjeg prostora za razmišljanje, sadrži više osobnosti pojedinca koji ga upotrebljava te nam kao takav omogućava bolji uvid u rodne različitosti i ostale sitne pojedinosti koje krasi jezik. Ovo pravilo uvelike vrijedi i za japanski. Nepostojanje prije spomenutih rodnih karakteristika koje se mogu vidjeti u nama bližim jezicima, japanski nadoknađuje u mnogim drugim oblicima, poput specifičnih čestica na kraju rečenice, količine korištenja uljudnih izraza, izravnosti, skraćivanja riječi i razgovornog tona. Tako bi ženski govor trebao biti *onnarashii* (poput žene), a muški govor *otokorashii* (poput muškarca). Osim toga, valja spomenuti i osobne zamjenice koje su razumljivo mnogo izraženije u govoru negoli u pismenom jeziku. Japanski ide i korak dalje s brojem različitih načina izražavanja prvog i drugog lica jednine, gdje osim posebnosti osobnog izražaja i konteksta situacije, veliku ulogu igraju i sve spomenute razlike između dva roda. No zašto se od Japanki očekuje neizravnost i naglašena uljudnost dok isto ni u približnoj mjeri ne važi za Japance? Zašto se od svih Japanaca očekuje povećani stupanj uljudnosti?

Neki od najčešće navedenih razloga za ovaj podređeni status žene i općenitu atmosferu u Japanu jesu pritisak od strane tradicionalnog obrazovanja i medija. Japansko obrazovanje, kao i ponekad sami Japanci, ne trpi drastične mjere kako u načinu rada tako i u ideologiji. Stoga mnogi ostaci prijašnjih vremena u japanskom obrazovanju svoje mjesto nalaze i danas. Mediji, slično obrazovanju, naglašavaju pravilno korištenje uljudnih izraza kao očiti znak inteligencije i dobrog potencijala za napredovanje u poslovnoj karijeri.¹³ Ako govorimo o ženama, pravilna implementacija uljudnog govora i podređenost muškarcima se smatra znakom ljepote (*kotoba bijin*) i dobrog odgoja¹⁴. Tako, žene koje slijede tradicionalne smjernice u mnogim

¹³ Miller, "Subversive subordinates or situated language use?"

¹⁴ Kanai, "Women's attractiveness depends on how they speak"

slučajevima bivaju privlačnijima od onih koje to ne rade. Tradicionalno razmišljanje u nekim slučajevima čak i nalaže da supruge trebaju koristiti uljudne forme sa svojim supružnicima, tijekom razgovora i u pismima.

Čestice na kraju rečenice

U japanskom jeziku čestice na kraju rečenice koriste se za izražavanje prikladnih osjećaja, naglasaka, razine odlučnosti, sumnje i mnogih drugih stavki koje možemo izraziti govorom. Primarni razlog njihovog korištenja leži u željenoj razini izravnosti. Tako primjerice muškarci u većini slučajeva koriste čestice koje u sebi imaju određenu dozu nametanja i izravnosti dok žene pokušavaju koristiti one suptilnije. Tako Harz Jordan ovu dinamiku naziva otvoreno/nježno umjesto muško/žensko.¹⁵

2. Uporaba čestica na kraju rečenice po rodu

Uloga čestice	Tipično žene	Tipično muškarci
inzistiranje, naglasak	wa, yo zo samo u monologu	zo, ze, yo, sa
traženje potvrde	ne na samo u monologu	na, ne
razgovorno pitanje	no, ka, kashira (stari izraz)	no, ka

Wa je jedina čestica koju koriste jedino žene i savršeni predstavnik karakteristika ženskog govora u Japanu. Izrazito je neizravna te kao takva može biti upotrijebljena nakon uljudnih izraza (primjer: *o-kakunin sasete itakadimasu-wa*). S druge strane *zo* i *ze* su mnogo izravniji i ne mogu se koristiti nakon uljudnih izraza.¹⁶ Isti odnos vrijedi i za čestice *ne* i *na*.

No koriste oba spola, ali muškarci vrlo često dodaju *da* te tako izraz postaje afirmativan umjesto upitan. Žene koriste samo *no* ili *no desu* kada rečenica nije upitna.

¹⁵ Harz Jordan, *Japanese: The Spoken Language*

¹⁶ McGloin, "Aspects of Japanese Women's language"

Kashira je zastarjeli izraz, no u nekim slučajevima se još uvijek koristi. Izraz se može doslovno prevesti kao *ne znam da li...*, ali u duhu hrvatskog jezika bilo bi prirodnije prevesti u obliku *pitam se*. U svakom slučaju *kashira* je mnogo manje izravna upitna čestica od *ka*.

Uljudne gramatičke forme

Razlika u uljudnosti govora između muškaraca i žena se ponajprije ogleda u učestalosti uporabe formalnije *-masu* forme naspram neformalnog rječničkog oblika – *(r)u*. Dok muškarci nesmetano koriste neformalnu formu tokom razgovora sa svojim podređenima (*kohai*), žene mnogo češće koriste *-masu* formu bez obzira na status sugovornika. U svom istraživanju, primijetio sam da ženske gošće vrlo često koriste *-masu* formu s radnicima u restoranu, dok muškarci to ne rade skoro nikada. Nadalje, učestalost korištenja nekih ekstremno uljudnih formi (*keigo*) u svakidašnjem razgovoru (npr. prefiksi *-o* i *-go*) je također mnogo veća kod žena¹⁷.

Nadalje, za žene se smatra da uobičajeno koriste mnogo više gramatički točnih (standardnih) izraza od muškaraca. Ovo savršeno ide uz razmišljanje da ženski govor treba biti *onnarashii*, izraz koji smo već spomenuli, a odnosi se na osobine ženskog govora koji se očekuju u društvu, kao i među tvorcima sadašnjeg standardnog japanskog jezika.

U kontekstu izravnosti ovdje također možemo spomenuti primjer dinamike između izraza poput *darō* i *kana*. Ove dvije riječi su jako sličnog značenja i u većini slučajeva se mogu zamijeniti. Oba izraza se koriste na kraju rečenice kada govornik zahtijeva potvrdu svog mišljenja, no *darō* je izravniji i impozantniji što znači da ga muškarci mnogo češće upotrebljavaju od žena. Žene s druge strane gotovo isključivo upotrebljavaju *kana* koji je mnogo nesigurniji izraz od prijašnjeg te sugovorniku gotovo pa sugerira govornikov nedostatak znanja.

¹⁷ Shibatani, *The languages of Japan*

Ton

Još jedna tradicionalna i danas još uvijek popularna pojava koju možemo definirati kao rodnu karakteristiku jest razlika u tonu govora. Naravno, ton muškog i ženskog glasa je drugačiji po prirodi, no u japanskom društvu, bilo to u reklamama, pjesmama ili svakodnevnom životu, vrlo često se mogu čuti forsirano visoki ženski glasovi (falsetto). Zašto? Odgovor možemo pronaći u dubokim rodnim razlikama unutar japanskog društva.

Kako je već bilo spomenuto, od žena u Japanu tradicionalno se očekuje da im je ponašanje u skladu s podređenosti naspram muškaraca¹⁸. U ovom, po mnogima danas zastarjelom načinu razmišljanja leži i odgovor na naše pitanje. Naime, viši ton od uobičajenog u japanskom društvu služi kao pokazatelj dodatne razine uljudnosti i poniznosti pred sugovornikom. Tako je lako primijetiti mnoge zaposlenike u trgovinama i ostalim uslužnim djelatnostima kako, tokom obraćanja mušterijama, koriste višu intonaciju. Ova pojava je uvelike proširena i među mladim Japankama kojima se od malena japansko shvaćanje ženstvenosti nameće preko obrazovanja, medija i odgoja.

Još jedna zanimljivost jest studija koja je pokazala kako ženski likovi prikazani u japanskom anime crtanom filmu često imaju vrlo visok ton glasa. Takvi likovi gotovo nikada ne igraju ulogu protagonista ili glavnog negativca već najčešće predstavljaju dobronamjerne sporedne likove, najčešće od velike pomoći protagonistu priče koji je u većini slučajeva muškarac.¹⁹

Osobne zamjenice

Raskorak broja različitih verzija osobnih zamjenica i učestalost uporabe istih, u nijednom svjetskom jeziku nije toliko izražen kao u japanskom. Temelj ovakvog stanja stvari zasigurno leži u specifičnoj kulturološkoj tendenciji japanskog društva da se što više izbjegava naglašavanje vlastite osobe u razgovoru. Naime, čak i nekoliko upotreba riječi „ja“ u razgovoru s zrelim Japancima može zvučati neprirodno, ponekad i bezobrazno. Ipak, u svakidašnjem životu, a pogotovo među mlađim generacijama,

¹⁸ Kristof, "Tokyo Journal; Japan's Feminine Falsetto Falls Right Out of Favor"

¹⁹ Starr, "Sweet voice: The role of voice quality in a Japanese feminine style"

upotreba osobnih zamjenica ne nailazi na toliko prepreka, najvjerojatnije zbog manjeg pritiska od strane društva. Djeca su ipak djeca.

Diskurs mladih Japanaca, iako najmanje pogođen društvenim normama, u sebi ipak sadrži određene rodne varijacije. Tako primjerice mladi muškarci, pripremajući se za odrasli život i svoju ulogu u društvu, upotrebljavaju mnogo izravnije osobne zamjenice.

U jednom istraživanju otkriva se kako mlade učenice i studentice koriste vlastito ime, formalno i neutralno *watashi*, ženstveniji oblik *atashi*, za žene tipični *uchi* i u rijetkim slučajevima neizravni *jibun*, Mladići s druge strane koriste impozantni *ore*, u rjeđim slučajevima slabiji *boku* i u rijetkim slučajevima svoje ime, nadimak, *watashi* ili *jibun*. Od mladih muških studenata najčešće korišteni *ore* je u tolikoj mjeri impozantan da se u nekim situacijama može smatrati nepristojnim i oholim. Pogledamo li zamjenice drugog lica, možemo primijetiti sličnu situaciju. Studenti će u najviše slučajeva koristiti agresivniji *temae/teme* i manje direktni *kimi*, dok studentice koriste sugovornikovo ime, srdačniji *anata* ili u pak potpuno izostavljanje osobe sugovornika iz razgovora radi manje izravnosti.

Miyazaki²⁰ navodi doživljaje zamjenice *ore* kod muških studenata kao „cool“, „sportski“ i „hrabro“. S druge strane, Japanke koje biraju koristiti istu verziju, najčešće bivaju obasipane epitetima poput „neženstvena“, „neodgojena“ i slično. Miyazaki također navodi kako studenti ne preferiraju *watashi* iz razloga što taj izraz doživljavaju previše formalnim ili „odraslim“, potvrđujući postojanje prijelaza iz bezbrižnijeg života mladosti u život odraslih nakon završetka obrazovanja.

5. Zbilja naspram teorije

Uvijek prisutan jaz između teorije jezika i njegove zbiljne svakidašnje uporabe potvrđuje svu težinu konkretnog znanstvenog istraživanja te tematike. Tako primjerice mnoga pravila standardnog japanskog jezika koja važe za žene i muškarce (*joseego* i *danseego*) prestaju važiti jednom kada se upotrijebe unutar govora. Mnoge Japanke primjerice odbacuju uvriježenu poveznicu formalnog jezika s pristojnošću,

²⁰ Miyazaki, “日本の中学生のジェンダー—人称を巡るメタ語用論的解釈”, 146

pretpostavku da bi se sve japanske žene trebale ponašati isto zbog sličnih fizičkih osobina i uljudnost kao nužan preduvjet ženstvenosti.²¹ Dakako da postoje i mnogi muškarci koji odlučuju odbaciti neke karakteristike tradicionalnog muškog govora. Kao rezultat ovakvih pojava, u današnjem japanskom jeziku daje se primijetiti smanjenje razlike u govoru među rodovima. Neke primjere navesti ću ispod i detaljnije ih analizirati.

5.1. Čestice na kraju rečenice – primjer gospođe E. i crtanog lika Enya

Jedan od načina mog istraživanja bilo je zapisivanje neobičnih stavki koje sam imao prilike čuti u razgovoru s Japancima tijekom mog jednogodišnjeg boravka u Japanu. Jedna od osoba s kojom sam imao prilike razgovarati barem četiri dana u tjednu bila je gospođa E., kolegica i nadređena osoba na poslu u jednom japanskom restoranu. Jednog dana, tijekom naše uobičajene razmjene uputa i savjeta o načinu obavljanja određene zadaće čuo sam nešto vrlo neobično. Naime, gospođa E. je upotrijebila česticu *zo*. Do ovog trenutka, čitanjem mnogih radova o uporabi čestica u japanskom jeziku, imao sam dojam da *zo* nikada nije korišten od strane žena osim u monologu. Važno je napomenuti da upotreba ove čestice nije bila dio monologa pošto se gospođa E. jasno obraćala meni i još jednom kolegi. Nakon ove zgrade, odlučio sam bilježiti sve čestice koje gospođa E. koristi na kraju rečenice. Ovo istraživanje je provedeno u razdoblju od 20.06. do 04.07.

Čestica	Broj zabilježenih puta (g. E.)
<i>wa</i>	17
<i>ne</i>	15
<i>yo</i>	8
zo	4

²¹ Okamoto, “Tasteless” Japanese”, 297-325

Iz priloženog možemo vidjeti kako je gospođa E. upotrijebila standardno ženski *wa* najviše puta, rodno neutralni *ne* i *yo* u više navrata i standardno muški *zo* četiri puta, uključujući i prvu uporabu koja me navela na vođenje bilješki. Nijedan od ova tri puta nije se mogao smatrati monologom.

Analiziranjem situacija u kojima je E. odlučila koristiti *zo*, zaključio sam dvije stvari.

1. sve četiri situacije su bile blage naredbe ili savjeti, dva puta su to bili ponavljani savjeti/upute
2. tijekom uporabe čestice *zo*, E. je bila blago iritirana, a ton glasa glasniji i dublji nego inače

Nadalje, tijekom pohađanja nastave u Japanu, jedna od kolegica je navela slično iskustvo. Njena „gospođa E.“ je također bila šefica na poslu. Uz to, kolegica je također navela faktor iritiranosti kao okidač za uporabu *zo*. Obje gospođe su bile u njihovim 40-tima.

Još jedan primjer jest lik Enya iz anime crtane serije JoJo's Bizzare Adventure. Enya je vrlo stara negativka koja zajedno s glavnim negativcem pokušava zagorčati život protagonistima serije. Zanimljivo je bilo uočiti kako starica koristi ekstremno uljudan govor dok pokušava preveslati i uvjeriti glavne likove da je ona uistinu - samo bezopasna starica. Isto tako, uljudan govor koristi tijekom razgovora s glavnim negativcem i njenim „šefom“. Međutim, jednom kada je razotkrivena od strane jednog od glavnih likova stvari se u potpunosti mijenjaju. Nakon toga koristi *na* u čak četiri navrata, od kojih se samo jedan pojavljuje kao dio monologa. Bitno je napomenuti da nakon otkrivanja njene prave namjere (ubojstvo protagonista) razgovor postaje salva uvreda i naglašavanja vlastitih magičnih sposobnosti (netko tko je upoznat s kulturom anime crtića, pogotovo sa spomenutim animeom prepoznat će sugestiju) tako da je neusporediv s prijašnjim tijekom istog. Bez obzira što Enya nije živuća japanska starica koja zasigurno nikada ne bi koristila jezik kojim se ona služi (barem ako je zdrave pameti), ovakav prikaz ženskog crtanog lika daje nam naslutiti promjenu u doživljaju japanskog jezika među pripadnicima novije generacije kojoj pripada i sam autor Hirohiko Araki. Ono što je zajedničko gospođi E. i Enyi jest prisutnost nervoze/bijesa za vrijeme uporabe muške čestice *zo*. Tako bi se dalo zaključiti da postoji mogućnost

kako žene u Japanu (čak i one u animeu) poprimaju neke karakteristike muškog jezika u situacijama viših tenzija.

5.2. Karakteristike muškog govora kod žena – slučaj Naomi

Tijekom 2004. i 2005. Misao Okada je obavila istraživanje u jednom boksačkom klubu na Hokkaidu. U centru pozornosti bila je trenerica Naomi i njezina uporaba jezika za vrijeme treninga. Okada je otkrila da je Naomi za vrijeme treninga koristila izrazito netipičan jezik za žene. Iako su joj učenici bili muškarci, koristila je vrlo neformalne izraze poput imperativa za naredbe i čestice *zo*.²²

Okada u nastavku analizira dobivene rezultate te zaključuje kako žene ipak mogu koristiti čestice i izraze koji se smatraju tipičnima za muškarce. Mišljenja sam da je takva analiza točna, no također i nepotpuna. Okada izostavlja dublju analizu mogućih razloga za odstupanje koje vidimo kod Naomi. Naime, vrlo je moguće da Naomi za vrijeme treninga nesvjesno preuzima mnoge muške karakteristike koje se očekuju u profesiji kao što je boksački trener upravo zbog vanjskog pritiska kojem se ne može oduprijeti. Ženske osobine koje su široko prihvaćene unutar japanskog društva (nježnost i neizravnost) zasigurno ne mogu pronaći svoje mjesto pokraj boksačkog ringa. Tako se postavlja pitanje: da li je Naomina odluka o korištenju muškog načina izražavanja uistinu njezin odabir ili je tu odluku za Naomi donijelo društvo koje ženske osobine smatra neprimjerenima za profesiju kojom se bavi? Za odgovor na ovo pitanje, Naomi bi trebala biti promatrana i za vrijeme njezinog svakidašnjeg života pošto bi se jedino na takav način moglo zaključiti odbija li uistinu društvene norme koristeći netipičan stil govora uvijek ili to radi samo kada obavlja ulogu koju društvo smatra muškom.

U svakom slučaju, Okada je u svom istraživanju dokazala da žene uistinu mogu izaći iz rodnih granica japanskog jezika, kao i to da su pravila unutar jezika puno relativnija nego što nam to nedostatak fleksibilnosti u teoriji nalaže. Također je potvrđeno da muški govor mogu koristiti i žene starije generacije, nasuprot mnogim tvrdnjama kako takve pojave postoje jedino među ženama generacije 21. stoljeća.

²² Okada, "When the Coach is a Woman"

Zaključak

U ovom radu autor je pokušao prikazati karakteristike rodne ideologije u japanskom jeziku, kao i neka odmicanja svakidašnjeg govornog jezika od pravila koja se mogu pronaći u knjigama i priručnicima standardnog japanskog jezika. Kombinacijom vlastitog istraživanja i proučavanja stručne literature došlo se do ispod navedenih rezultata.

Na samome početku, nakon usporedbe s ulogama roda u mnogim drugim svjetskim jezicima, postalo je jasno kako se japanski uistinu ne može lako smjestiti u nijednu od navedenih skupina. Iako nema gramatičkog roda kao primjerice hrvatski jezik, u japanskom ipak nailazimo na mnoštvo pojava koje tumačimo kao rodne razlike.

Nadalje, iako se govori kako u pisanom japanskom jeziku u pravilu nema rodnih karakteristika, vidjeli smo kako u samim pisanim oblicima (pismo, internet) ipak postoje različitosti u izričaju žena i muškaraca. U pismu kanji nailazimo na određeni broj primjera koji se mogu smatrati diskriminatornim. Neki od tih primjera se koriste i danas. Dok će neki zbog ovakvih stvari prozivati cijeli japanski jezik seksističkim, drugi će stavljati tradiciju ispred političke korektnosti i protiviti se bilokakvoj drastičnoj mjeri ukidanja znakova koji su veliki dio japanske povijesti.

U govornom japanskom jeziku, autor se nastojao jednako osvrnuti na pravila i odskakanja od istih. Zaključak je kako postoje primjeri žena koje koriste izraze za koje većina literature o ovoj tematici tvrdi da spadaju samo i izričito u muški stil govora. Autor je mišljenja da ovakvi primjeri ukazuju na nemogućnost stavljanja osobitosti jezika unutar granica. Neporeciva je činjenica da su tvorci standardnog japanskog jezika imali namjeru razdvojiti ženski govor od muškoga zbog okolnosti vremena u kojem je nastao (feudalno uređenje uvijek podrazumijeva patrijarhat), no jasno je da jezik nije i nikada neće moći ostati isti onakav kakvoga su ga zamislili. Stoga danas vidimo postepeno izjednačavanje muškog i ženskog jezika. Studentice sve više koriste osobne zamjenice poput *boku* i *ore*, žene bez problema preuzimaju neke muške karakteristike govora (Naomi) i mladi postepeno odbacuju zastarjele društvene norme kako jezika tako i nekih donedavno ustaljenih mentaliteta kojima je vrijeme isteklo. Ipak to ne znači da s ljudima različitog mišljenja, zajedničkim naporom ne možemo pronaći kompromis.

Jezik je tvorevina čovjeka, nastala radi međusobnog razumijevanja. Stoga, umjesto gradnje zidova i smještanja jezika unutar granica, trebamo tolerirati iznimke unutar njega i proučavati ga kao živi organizam umjesto krutog alata podjele.

LITERATURA

1. Harz Jorden, Eleanor, Noda, Mari. *Japanese: The Spoken Language*. New Haven: Yale University Press, 1990.
2. Inoue, Miyako. „Speech without a speaking body: “Japanesewomen’s language” in translation“. *Language and Communication* 23 (2003): Stanford: Stanford University, 315-330.
3. Kamoza. Aimi. „Sexist language in japanese tradition and recent trends“ *Sophia University of New Writing*.
<https://anglesjournal.org/2016/10/01/sexist-language-in-japanese-tradition-and-recent-trends-aimi-kamoza/> (pristupljeno 29. kolovoza 2020.)
4. Kanai, Yoshiko. *Onna no miryoku wa hanashi-kata shidai (Women’s attractiveness depends on how they speak)*. Tokyo: Yamato Shuppan, 1994.
5. Knight, Sophie. „A woman's lowly place in Japan, mirrored in it's language“. *The Japan Times*. 30. siječnja 2017.
6. Kristof, D. Nicholas. „Tokyo Journal;Japan's Feminine Falsetto Falls Right Out of Favor“. *The New York Times*. 13. prosinca 1995. sekcija A, 1
7. McGloin, H. Naomi. „Sex Difference and Sentence-Final Particles“. 23-41. *The Aspects of Japanese Women's Language*. ur. Sachiko Ide, Naomi H. McGloin. Tokio: Kurosio, 1990.
8. Miller, Laura. „Subversive subordinates or situated language use? A consideration of *keigo* ideology and sociolinguistic description“. Prezentirano na 48. godišnjem sastanku Udruge za azijske studije, Honolulu, 1996.
9. Miyazaki, Ayumi. *Gendered practice in language*. Stanford, CA: CSLI Publications, 2002, 135-150
10. Nishimaki, Kenta. „Characteristics of Spoken and Written Communication in the Opening and Closing Sections of Instant Messaging“. *Dissertations and Theses*, Portland: Portland State University, 2013.
11. Obana, Yasuko. „The use of kare/kanojo in Japanese society today“. *New Zealand Journal of Asian Studies* 5, 1 (2003): Shinshu University, 139-155.
12. Okada, Misao. „When the Coach is a Woman: The Situational Meanings of So-Called Masculine Directives in a Japanese Boxing Gym“. 160-187. *Japanese Applied Linguistics: Discourse and Social Perspectives*. ur. Junko Mori, Amy Snyder Ohta. Washington: University of Washington, 2008.

13. Okamoto, Shigeko. „Tasteless“ Japanese: Less „Feminine“ Speech Among Young Japanese Women“ Stanford University, 1995.
14. Prewitt-Freilino, L. Jennifer, Caswell, T. Andrew, Laakso, K. Emmi. „The Gendering of Language: A Comparison of Gender Equality in Countries with Gendered, Natural Gender, and Genderless Languages“. *Sex Roles* 66 (2012): 268-281.
15. Shibatani, Masayoshi. *The Languages of Japan*. Houston: Rice University, 1990.
16. Stahlberg, Dagmar, Braun, F., Irmén, L., Sczesny, S. „Representation of the sexes in language“. 163-187. *Social Communication*. ur. A.W. Kruglanski, J.P. Forgas. New York. Psychology Press, 2007.
17. Starr, L. Rebecca. „Sweet voice: The role of voice quality in a Japanese feminine style“. *Language in Society* 44 (2015): 1-34.
18. Taylor, Insup, Taylor, M. Martin. *Writing and Literacy in Chinese, Korean and Japanese*. Toronto: University of Toronto, 1995.
19. Tsapkini, Kyrana. „The orthography-specific functions of the left fusiform gyrus: evidence of modality and category specificity“. *Cortex* 46, 2 (2010): 185-205.
20. Vanbaelen, Ruth. „Gender Roles and Politeness Evidence from Japanese Society“ 議援現代文化・公共政策 2 (2005): 163-182.
21. Wasserman, D. Benjamin, Weseley, Allyson. „¿Qué? Quoi? Do Languages with Grammatical Gender Promote Sexist Attitudes?“ *Sex Roles* 61 (2009): 634-643.

Sažetak

Tema ovog rada je uloga roda u japanskom jeziku. Kroz rad proučavane su rodne karakteristike japanskog jezika pomoću usporedbi s ostalim svjetskim jezicima. Također, naglašena su i odmicanja od onoga što nalaže standardni japanski jezik koja su vidljiva u japanskom govornom jeziku. Iz istraživanja proizlazi kako je razlika između jezika propisanog standardizacijom i jezika koji se koristi u svakidašnjem životu golema. Na kraju dolazimo do zaključka kako jezik ne smije i ne može biti ograničavan jer se neprestano mijenja poput živog organizma.

Ključne riječi: japanski jezik, rod, standardni jezik, govorni jezik, promjene jezika

Summary

The theme of this paper is the role of gender in Japanese language. Throughout the paper, the gender characteristics of Japanese are researched by comparing it with other world languages. The number of deviations from the standard Japanese language, noticeable primarily in Japanese speech is also emphasized. As the result of the research, we can conclude that the language determined by standardization differs from the language used in everyday life. In the end, we come to conclusion that a language should not and cannot be limited as it's in a state of constant change, similar to a living organism.

Key words: Japanese, gender, standard language, spoken language, language change